

TÜRKİYE'DE HAYAT BOYU ÖĞRENMENİN GELİŞTİRİLMESİ HAKKINDA TÜSİAD GÖRÜŞLERİ

TÜSİAD olarak, hayat boyu öğrenmenin; bilgi ve becerilerin geliştirilmesi, kişisel ve mesleki gelişim, Türkiye'nin rekabet gücü, işgücü piyasasına uyum ve sosyal içermeye açısından oldukça önemli olduğuna inanmaktayız.

Türkiye'de Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi'nin hazırlanması, Hayat Boyu Öğrenmenin Geliştirilmesi Operasyonları ve Projesi aracılığıyla Milli Eğitim Bakanlığı (MEB)'nin koordinasyonunda yapılmakta olması memnuniyet vericidir. Türkiye'deki eğitim planlamasıyla ilgili çalışmalar yapılırken, kurumlar arasında işbirliği ve eşgüdüm olması büyük önem arz etmektedir. Bu anlayışla hayat boyu öğrenme konusunda bahsi geçen tüm çalışmaların birbirinden kopuk olmaması ve koordineli bir şekilde yürütülmesi sınırlı kaynakların etkin kullanılması ve hedefe ulaşılması açısından önemlidir.

Öte yandan, Türkiye'deki planlama çalışmalarının daha çok, kısa ve orta vadeli hedefler (5-6 yıllık) çerçevesinde yürütüldüğü gözlenmektedir. Sadece okullaşma oranlarıyla ilgili olarak uzun vadeli öngörüler bulunmaktadır. Bunlardan DPT¹ve TÜBİTAK'ın² 2023 yılına, YÖK'ün³ yükseköğretimle ilgili uzun vadeli hedefi ise 2025 yılına kadar uzanmaktadır. Bu bağlamda Türkiye'deki eğitim planlaması çalışmalarının çoğunluğunun kısa vadeli dönemi (2010-2015) kapsadığı gözlenmekte olup, uzun vadeli stratejik planlamalara gereken ağırlığın verilmediği söylenebilir. Strateji belgesinin kapsamının, Türkiye'nin nüfusbiliminin verileri ve projeksiyonları referans alınarak genişletilmesi, belgenin amacına daha uygun olacaktır. Ayrıca tüm diğer eğitim planlama çalışmalarında olduğu gibi **hayat boyu öğrenme** alanında da gerçekleştirilen politika ve planlama çalışmalarının izleme, değerlendirme süreci çok dikkatli yapılmalıdır.

Nüfusbilim tarafından sağlanan veriler, eğitim hizmetlerinin sunumu, yeni eğitim politika tasarımları ve eğitim yatırımları konularında karar vericilere yol gösterir.

Hayat boyu öğrenme yaklaşımı çerçevesinde, sadece okul çağı nüfusu değil tüm nüfus, eğitim ve yetiştirme etkinliklerinin potansiyel hedef kitlesi konumuna gelmektedir. Bir başka deyişle, günümüzde eğitimin hedef kitlesi yeniden tanımlanmaktadır. Bu çerçevede, genel olarak her düzeydeki eğitim yöneticileri, özel olarak eğitim planlamacıları, nüfusbilim tarafından sağlanan nüfusun yaş ve cinsiyet yapısı, nüfusun

¹ DPT (2000). *Uzun Vadeli Strateji ve Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 2001-2005*.

Ankara: DPT yayınları.

² TÜBİTAK (Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu) (2005). *Vizyon 2023: Teknoloji Öngörü Projesi- Eğitim ve İnsan Kaynakları Sonuç Raporu ve Strateji Belgesi*. Ankara.

³ YÖK (Yükseköğretim Kurulu). (2007). *Türkiye'nin Yükseköğretim Stratejisi*. Ankara: Şubat.

İstanbul

Meşrutiyet Caddesi,
No: 46 Tepebaşı 34420
İstanbul – Türkiye
T +90 (212) 249 19 29
F +90 (212) 249 13 50
E tusiad@tusiad.org

Ankara

İran Caddesi, No: 39/4
Gaziosmanpaşa 06700
Ankara – Türkiye
T +90 (312) 468 10 11
F +90 (312) 428 86 76
E ankoffice@tusiad.org

Briüksel

13, Avenue des Gaulois, 1040
Brussels – Belgium
T +32 (2) 736 40 47
F +32 (2) 736 3993
E bxloffice@tusiad.org

Washington D.C.

1250 24th Street,
N.W. Suite Nr. 300,
Washington D.C. 20037 USA
T +1 (202) 776 77 70
F +1 (202) 776 77 71
E usoffice@tusiad.us

Berlin

Märkisches Ufer, 28
Berlin 10179 Germany
T +49 (30) 288 786 300
F +49(30) 288 786 399
E berlinoffice@tusiad.org

Paris

33, Rue de Gallée 75116
Paris – France
T +33 (1) 44 43 55 35
F +33 (1) 44 43 55 46
E parisoffice@tusiad.org

Pekin

Beijing Lufthansa Centre,
Office C-319, Beijing 100016
P. R. China
T +86 (10) 6462 2066
F +86 (10) 6462 2067
E tusiad.china@euccc.com.cn

coğrafi dağılımı vb. verilerle, uzun vadeli nüfus projeksiyonlarını (nüfus artış hızı, genç ve yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki payı, cinsiyet oranı, nüfusun coğrafi dağılımı vb.) yakından izlemek durumundadır. Bu veriler, öncelikle okul çağı nüfusunun mevcut ve gelecekteki durumu hakkında veri sağlar ve ulusal ve yerel düzeyde öğrenci sayılarının tahminine ilişkin temel oluşturur. Öğrenci sayılarının tahminine ilişkin veriler de, eğitimle ilgili temel girdiler olan derslik, öğretmen ve donanım gereksinimleriyle muhtemel eğitim maliyetleri hakkında fikir verir. Bunlara ek olarak, nüfus sayımları ve nüfus araştırmaları yoluyla sağlanan başka veriler (genç ve yetişkin okur-yazarlığı, yetişkinlerin eğitim düzeyi, göç hareketleri vb.), toplumların insan sermayesi stokları ve bunların hareketliliği hakkında fikir verir.⁴

2009 yılında yayımlanan Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi ve onun ekinde yer alan Eylem Planı, toplumun tümünün her düzeydeki öğrenme olanaklarına erişimini öngören önlemlerle, ulusal düzeydeki tüm eğitim planlaması hedeflerini desteklemektedir. Örneğin; Sosyo-ekonomik yönden dezavantajlı grupların zorunlu eğitimden yararlanması için finansman desteği sağlama, okul öncesi eğitimin ve ortaöğretimin yaygınlaştırılmasında dezavantajlı gruplara (kızlar, kırsal kesim, düşük gelirli ailelerin çocukları vb.) öncelik verme gibi konuların öne çıkması sosyal içerme açısından oldukça önemlidir.

“Hayat boyu öğrenme” 21. yüzyıl bilgi toplumunun getirdiği önemli bir kavramdır. Yaşam boyunca bilgi, görgü, beceri, nitelik ve yeterliklerin geliştirilmesine yönelik tüm öğrenim faaliyetlerini içerir. Bu faaliyetler eğitim kuruluşları tarafından verilen ve sonunda bir diploma veya sertifika ile belgelenen resmi statülü bir öğrenim olabileceği gibi; eğitim kuruluşu tarafından verilmeyen ancak bireyin öğrenmeye yönelik faaliyetlerini içeren yaygın öğrenim de olabilir. Keza bireyin öğrenme amaçlı olsun olmasın iş, aile ve sosyal ilişkilerini içeren günlük faaliyetlerinden edindiği öğrenme de hayat boyu öğrenme sürecinin bir parçasıdır. Kısaca hayat boyu öğrenme, bireyin beşikten mezara, evde, okulda, işte, her ne şekilde olursa olsun gerçekleştirdiği tüm öğrenimidir. Hayat boyu öğrenme, beceri ve özgüven sahibi, kendini ifade edebilen, haklarını arayan kişilerin yetişmesine katkı sağlar. Bu yönüyle hayat boyu öğrenme, ülkenin ekonomik açıdan kalkınmasında, toplumun sosyal ve kültürel zenginliğinin artmasında önemli bir rol oynamaktadır.

Eurostat 2010 yılı verilerine göre AB ülkelerinde yetişkin nüfusun ortalama %9,1’i hayat boyu öğrenme etkinliklerine katılırken, bu oran Türkiye için ise sadece %2,5’tir.

Avrupa konseyi tarafından kabul edilen “Eğitim ve Öğretim 2010” çalışma programından elde edilen gelişmeler üzerine kurulan, güncellenmiş bir eğitim ve öğretimde Avrupa işbirliği stratejik çerçevesi olarak “Eğitim ve Öğretim 2020” ortaya konulmuştur. Eğitim

⁴ Yüksel Kavak, “2050’ye Doğru Nüfusbilim ve Yönetim: Türkiye Eğitim Sistemine Yansımalar” TÜSİAD-UNFPA Ortak Projesi, 2010.

ve Öğretim 2020 hedeflerine göre AB’de “Yetişkin nüfusun %15’i hayat boyu öğrenmeye katılmış olmalı”dır.⁵

Hayat Boyu Öğrenme hizmetlerine erişimin kolaylaştırılması, yaygınlaştırılarak toplumun tüm kesimlerine ulaştırılması ve toplumda öğrenme kültürü yaratılması gereklidir.

Türkiye’nin eğitim için yapmış olduğu kamu harcamalarının, gelişmiş ülkelerin gerisinde kaldığı açıktır. Kısa ve orta vadeli dönemde (2011-2023), merkezi yönetim bütçesinden eğitime ayrılan paylar %20’ler düzeyine çıkarılmalıdır.

Toplumun genel eğitim düzeyine ilişkin veriler, ilköğretim dışındaki her kademedeki eğitimi yaygınlaştırma gereksiniminin açık olduğuna ilişkin yeterince kanıt sunmaktadır. Bu bağlamda, hayat boyu öğrenme yaklaşımı çerçevesinde her yaştaki bireyler için her düzeyde eğitim arzı genişletilmelidir. Bu kapsamda, geçmişte daha ileri eğitim fırsatlarını kaçırmış olanları yeniden eğitime teşvik etmek amacıyla; devlete ait akşam liselerinin açılması, belirli koşullar çerçevesinde sınavsız yükseköğretim olanağı sağlanması ve lisansüstü eğitim fırsatlarını yaygınlaştırma gibi uygulamalar önerilebilir. “Hayat Boyu Öğrenme” anlayışı kapsamında, yetişkinlere yönelik eğitim düzenlemeleri artarak sürmelidir. Bu düzenlemeler, hem daha ileri düzeydeki örgün eğitimle ilgili düzenlemeleri (akşam liseleri, uzaktan yükseköğretim vb.) hem de yaygın eğitimle (işbaşında eğitim, meslek kazandırma eğitimi, kişisel gelişim eğitimleri vb.) ilgili etkinlikleri içermelidir. Bunun yanında, iş hayatındaki bireylerin hayat boyu öğrenme kapsamında uygulamaya dönük (tezsiz) yüksek lisans programlarına olan ilgilerinin de giderek artması beklenmektedir.⁶

Toplumda öğrenme kültürünün yaratılması için projeler geliştirilmelidir. Hayat boyu öğrenme kavramı konusunda toplumda farkındalık yaratmak ve öğrenme kültürünü geliştirmek için her bölgenin özellikleri, ihtiyaçları göz önünde bulundurularak yerel projeler yürütülmelidir. Sürdürülebilir bir öğrenme kültürünün yaratılması için bireylerin örgün ve yaygın öğrenimle edindiği becerilerin kendi yararlarına kullanabilecekleri şekilde tanınması ve belgelendirilmesi sağlanmalıdır. Bunun için Türkiye’de ulusal yeterlik sisteminin bir an önce oluşturulup sertifikalandırma çalışmalarına başlanması gereklidir. Ulusal Yeterlilik Sistemi kapsamında yürütülen kredilendirme çalışmalarının, Avrupa Kredi Transfer Sistemi (AKTS/ECTS) ve Mesleki Eğitim Kredi Transfer Sistemi (MKTS/ECVET) çalışmalarını kapsayacak şekilde birbirleri ile bütünleşik bir yapıya kavuşturulması önemlidir.

Eğitimde eşitsizlikler giderilerek, herkes için, yaşamın her aşamasında hayat boyu öğrenime ulaşım imkânı sağlanmalıdır. Zorunlu eğitimin 8 yıla çıkarılması önemli bir gelişme olmakla birlikte yeterli değildir. Türkiye, toplumun ortalama eğitim düzeyini AB ülkeleri düzeyine yükseltme bağlamında, zorunlu eğitim süresini uzatma konusunu kısa

⁵ Council of the European Union. (2009). Council conclusions of 12 May 2009 on a strategic framework for European cooperation in education and training (‘ET 2020’), Official Journal of the EU (2009/C 119/02). <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:119:0002:0010:EN:PDF>

⁶ Kavak, A.g.e.

sürede yasal olarak düzenlemelidir. Bu süreçte, hem zorunlu eğitim yaş limitleri (başlangıç ve bitiş yaşları) hem de süre konusu karara bağlanmalıdır.⁷

Toplumda hayat boyu öğrenmeyi teşvik etmek amacıyla Mesleki Eğitim ve Öğretimde Avrupa Kredi Transfer Sistemi (AKTS/ECTS)'nin geliştirilmesi ve uygulanması önemlidir.

Mesleki eğitimde ölçme-değerlendirme ve belgelendirme sisteminin modüler sisteme göre yeniden düzenlenerek bütünlük sağlanması önem arz etmektedir. Mesleki ortaöğretimde sınıf geçme sistemi yerine modül geçme sistemi kabul edilmeli ve uygulanmalıdır. Söz konusu sistemin, yetişkin eğitimi ve topluma yönelik programlar için kullanılması, hayat boyu öğrenmenin, mali ve toplumsal açıdan önemli getiriler sağlayan bir iş fırsatı olarak düşünülmesi, daha proaktif ve işgücü piyasasının ihtiyaçlarına yönelik olması ve hayat boyu öğrenme programlarının mesleki eğitim programlarıyla bütünleştirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, herkesin ülke sınırlarına bağlı kalmaksızın hayat boyu öğrenmeye katılması ve bireyin örgün ve yaygın öğrenme bağlamında elde ettiği öğrenme sonuçlarının aktarılması, tanınması ve biriktirilmesi sağlanmalı ve geliştirilmelidir. Ayrıca geçmişte örgün eğitim, yaygın eğitim veya informal öğrenme aracılığıyla edinimlerde bulunmuş olan nitelikli işgücünün belgelendirilmesi için akreditasyon kurumlarının oluşturulması gereklidir.

Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi (AYÇ) ile uyumlu işlevsel bir Ulusal Mesleki Yeterlilik Sistemi (UMYS) uygulanması ve kullanıcı taraflara tanıtılması önemlidir.

Özellikle üniversitelerde öğretim üyelerinin konu hakkında bilinçlendirilmesi ve DACUM (developing a curriculum) Tekniği veya Meslek Analizi gibi ilgili konuların ders programlarına dâhil edilmesi sistemin kullanıcısı olacak öğrencilerin bilgilendirilmesi açısından önemlidir. Ayrıca KOBİ'lerin de ulusal yeterlilikleri ve meslek standartlarını iş tanımlarında ve iş analizlerinde kullanmaları için onlara yönelik farkındalık artırma çalışmalarının yapılması gereklidir.

E-öğrenme ile hayat boyu eğitim hizmetlerine erişimin kolaylaştırılması gereklidir.

Eğitim çağı dışına çıkmış bireylerden uzaktan eğitim yoluyla öğrenimini tamamlamak isteyenler ile bireysel gelişimlerini sağlamak ve/veya yeni mesleki yeterlikler kazanmak isteyenlerin e-öğrenme ortamlarında eğitim amaçlı kullanılacak tüm cihazlara erişimlerini kolaylaştırmak önemlidir. Bu alanın bilgi teknolojilerinde meydana gelen değişimlere paralel olarak yenilenmesi, gelişmesi ve oluşturulacak standartlara uygunluğu bakımından takibinin sağlanması gereklidir. Ayrıca hayat boyu eğitimin örgün eğitim dışında mesleki gelişim imkânları sunma işlevi, işgücü piyasasının değişen/gelişen taleplerini karşılayacak niteliklerin kısa vadeli programlarla bireylere kazandırılmasına katkıda bulunmaktadır. Bu amaçla oluşturulacak e-öğrenme program içeriklerinin ilgili sektör-üniversite-MEB-İŞKUR gibi ilgili paydaşların işbirliği içinde hazırlanması ve sürekli güncellenmesi gerekmektedir.

Okul öncesi eğitim hayat boyu öğrenme için önemli bir başlangıçtır.

⁷ Kavak, A.g.e.

Avrupa Komisyonu, okul öncesi eğitimin uzun dönemde, akademik başarı ve sosyal uyum bakımlarından en yüksek getiriye sahip olması ve daha üst eğitime devam, hayat boyu öğrenme için temel oluşturma, okul terklerinin önlenmesi, eğitimsel çıktı ve genel beceri düzeylerinde eşitliğin artırılması gibi faydalar sağlaması nedenleriyle, üye ülkelerin okul öncesi eğitime daha fazla yatırım yapmalarını önermektedir.⁸

Türkiye’de, son on yılda okul öncesi eğitimdeki öğrenci sayısı büyük bir sıçrama göstermiş ve 212 binden 804 bine yükselmiştir. Yaklaşık dört katlık bir artış olmuştur. Artışlar, özellikle 2003-2004 öğretim yılından itibaren ivme kazanmış ve 2004-05 öğretim yılında bir önceki yıla göre %26,5 düzeyinde olmuştur. Son on yılda yıllık ortalama öğrenci artış miktarı 60 bin civarında olmuştur. Bununla birlikte, Türkiye’de okul öncesi eğitime katılım düzeyi, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler ortalamalarından oldukça uzaktır. Türkiye’de hayat boyu öğrenme stratejisinin başlangıç noktası okul öncesi eğitim olmalıdır.

Hayat boyu öğrenmede ikinci önemli durak örgün eğitim, yani okullardır.

Hayat boyu öğrenme alışkanlığı, iyi eğitim görmüş kişilerde daha yaygındır. Okuryazarlık, sayısal yetenekler, temel matematik ve fen bilgisi, bilgisayar okuryazarlığı, problem çözme yeteneği, yabancı dil, takım çalışması, öğrenme ve araştırma alışkanlığı gibi bilgi toplumunun temel becerileri esas olarak okullarda edinilir. İyi bir örgün eğitim, iyi okullarda kaliteli eğitimle mümkündür. İlköğretimden üniversiteye okullar, bilgi toplumunun anahtar kuruluşlarıdır. Bu nedenle okulların kalitesi, performans ve temel değerlerinin yükseltilmesi süreci bitmeyen bir süreç olarak sürekli gündemde tutulmalıdır.

Geleneksel eğitim sistemi her öğrenci için tek bir eğitim yöntemini kabul eder. Hâlbuki her birey farklıdır ve farklı şekilde öğrenir. Kimi okuyarak, kimi dinleyerek, kimi yazarak, kimi konuşarak, kimi öğreterek daha iyi öğrenir. Daha açık ve öğrenci merkezli bir eğitim sistemine geçilmelidir. Herkes kendi ihtiyaçlarına, ilgi alanlarına ve kişiliğine uygun bireysel öğrenim yolunu oluşturabilmelidir. Hayat boyu öğrenen bir toplum oluşturmak için eğitimde kalite ve erişebilirliğin artırılması şarttır.

Hayat boyu öğrenmede üçüncü aşama yaygın eğitimidir.

Eğitim sistemi Milli Eğitim Bakanlığının sorumluluğu altında merkezi bir yapı ile yönetilmektedir. Yaygın eğitim arzının çoğu, MEB’e bağlı kurumlar tarafından verilmektedir. Buna rağmen yaygın eğitim veren kurumlar arasında bütüncül bir yaklaşım ve ahenk yoktur. MEGEP projesi ile modüler sisteme geçilmesi ile birlikte Bakanlık kendisine bağlı örgün ve yaygın eğitim kurumlarında mesleki program standardizasyonu konusunda ilerlemeler kaydetmiştir.

Öncelikle yaygın eğitim ve mesleki eğitim sisteminin hayat boyu öğrenme çerçevesinde ele alınması gerekmektedir. Yaygın mesleki eğitim halen yetersiz örgün okullaşmayı tamamlama ve bunun için imkân bulamayanlar ya da yarıda bırakanları, diğer bir eğitim

⁸ EC (European Commission) (2006). Efficiency and equity in european education and training systems. Communication from the commission to the Council and to the European Parliament, 8.9.2006, COM (2006), 481 final. http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/comm481_en.pdf

sağlama yoluyla telafi etmenin bir yolu olarak algılanmaktadır. Hatta hayat boyu öğrenme bile bu şekilde algılanmaktadır. Hâlbuki yaygın eğitim, örgün eğitim dışındaki tüm eğitim faaliyetlerini, yani aynı zamanda sürekli eğitimi, çalışan ve yetişkin eğitimini de kapsamaktadır. Hayat boyu öğrenme ise daha geniş bir kavramdır ve yaygın eğitimi de kapsamaktadır.

Yaygın eğitimin kalitesinin iyileştirilmesi gereklidir.

Örgün mesleki eğitimde yaşanan kalite ilgili sorunlar, yaygın eğitim ve yaygın mesleki eğitimde de görülmektedir. İşgücü piyasasının ihtiyacına uygun eğitimlerin belirlenmesi ve eğitim programlarının oluşturulması, eğitim müfredatı, eğitimcilerin kalitesi, uygulamalı eğitim imkânı konularındaki yetersizlikler, eğitimde yaşanan kalite sorunlarının arkasındaki nedenlerden bazılarıdır.

Halk eğitim merkezleri bir yılda ortalama 3,5 milyon kişiye (aktif nüfusun %6,7'si) eğitim veren yaygın kurumlardır İşgücü piyasasında genel algı, halk eğitim merkezlerinin verdiği eğitimlerin kalitesi ve işe yararlılığının arzu edilen seviyede olmadığı yönündedir. Halk eğitim merkezlerinin arz yönlendirmeli yapıdan, talep yönlendirmeli yapıya geçerek iş piyasasının ihtiyacı olan eğitimlere yönelmesi, bu kurumlara olan talebi artıracaktır. Bunu sağlamada işgücü piyasası ihtiyaç analizleri önem kazanmaktadır.

Yaygın eğitim hizmeti sağlayıcılarının kalitelerinin artırılması için Mesleki Yeterlilik Kurumu (MYK) tarafından akredite edilmeleri gereklidir.

İnsan kaynaklarına, ekonominin ve piyasanın değişen koşullarına “adaptasyon becerisi” kazandırmak için mesleki ve teknik eğitim hayat boyu sürdürülmelidir.

Hızlı teknolojik değişim ve uluslararası rekabete bağlı olarak kimi sektörlerde ortaya çıkan “devresel göreceli değer farklılaşması”, bir başka deyişle, bazı sektörlerin göreceli öneminin artmasına veya azalmasına bağlı olarak ortaya çıkacak istihdam olanaklarından en kısa sürede yararlanmak asıldır. İnsan kaynaklarına, ekonominin ve piyasanın değişen koşullarına “adaptasyon becerisi”, mesleki ve teknik eğitimin temel kavramlarından biri olarak benimsenmelidir. Bu durum, mesleki ve teknik eğitimin “hayat boyu” sürdürülmesi gerekliliğini de ön plana çıkarmaktadır.

Hayat boyu eğitimin örgün eğitim dışında mesleki gelişim imkânları sunma işlevi, işgücü piyasasının değişen/gelişen taleplerini karşılayacak niteliklerin e-öğrenme de dâhil olmak üzere kısa vadeli programlarla bireylere kazandırılmasına katkıda bulunmaktadır. Hızlı teknolojik değişimler ve bilgilerin eskime süresinin kısalması, hayat boyu öğrenme felsefesini öne çıkarmaktadır. Bu süreçte meslek sahibi kişi, aynı meslekte faaliyet gösterse de o meslekle ilgili değişimleri takip edebilmek ve o mesleğe yönelik bilgi, beceri ve yetkinliğini sürekli geliştirmek durumundadır. Ayrıca işgücü piyasasında işveren tarafından talebi olan bir meslek, bir yıl içinde önemini kaybedebilmektedir. Söz konusu gelişmeler İŞKUR'dan mesleki eğitim almış kişilerin istihdam edilebilirliğini kendilerini geliştirmedikleri takdirde azaltabilmektedir. Bu nedenlerden dolayı

İŞKUR'dan mesleki eğitim alan kişilere tekrar eğitim alma ihtiyacı duymaları halinde kurslara erişim ile ilgili sınırlamalar getirilmemesi gerektiği düşünülmektedir.

Hayat boyu öğrenme alanında sosyal paydaşların işbirliği yapması önemlidir.

Hayat Boyu Öğrenme konusu, toplumun tüm kesimlerini kapsayan geniş çaplı bir alan olması sebebiyle aynı ölçüde geniş bir işbirliğine ihtiyaç duymaktadır. Türkiye'de **Hayat boyu öğrenmenin** geliştirilmesi için karar alıcılar, kamu kurumları, her seviyedeki özel ve kamu eğitim sağlayıcıları, özel sektör, yerel yönetimler, meslek örgütleri, yerel ve ulusal STK'lar, mesleki rehberlik hizmet sağlayıcıları, araştırma merkezleri, üniversitelerin hayat boyu eğitim merkezleri, halk eğitim merkezleri işbirliği halinde olmalıdır. Ayrıca, sanat ve sporla ilgili tüm kişilerin ve grupların da hayat boyu öğrenme sürecine dâhil edilmesi gereklidir.

Ülkemizde çok yetersiz olan kariyer gelişimine yönelik rehberlik ve danışmanlık hizmetleri etkinleştirilmelidir.

AB ülkelerinde olduğu gibi yönlendirmede öğrencilerin ve bireylerin ilgilerini, yeteneklerini, hedeflerini anlayabilen, işgücü piyasası ihtiyaçlarını tespit edebilen ve böylelikle kişileri doğru seçime yönelten sistemlerden yararlanılarak bir yapılandırmaya geçilmesi ve bütüncül bir yaklaşım sergilenmesi gerekir.

Kişilerin kendi öğrenme faaliyetlerini planlamaları ve yönetmelerinde etkili bir mesleki rehberlik ve danışmanlık hizmeti sunulmalıdır. Meslek kuruluşları, özel sektör, STK'lar ve İŞKUR gibi paydaşların, örgün eğitim sonrası mesleki rehberliğe ihtiyaç duyan kişilere bu hizmeti ulaştırmalarında bilgi teknolojilerini kullanmaları faydalı olacaktır.

Yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası seviyelerde “akran” grupları arasındaki öğrenmeye önem verilmelidir.

Akran eğitimi gençlerin akranlarıyla iyi iletişim kurabildikleri gerçeğinden hareketle sosyal öğrenme kuramına dayalı olarak geliştirilmiş bir eğitim etkinliğidir. Akran eğitimi belirli konularda gönüllü ve öncü gençlerin eğitilmesi ve sonra kazanılan bilgilerin akranlarla paylaşılmasına dayanır. Ulusal ve uluslararası seviyelerde akran grupları eğitiminin hem örgün hem yaygın eğitimde kullanımının artırılmasına önem verilmesi gereklidir.

İşsizlere ve mesleksizlere yönelik aktif işgücü programları yaygınlaştırılmalıdır. İŞKUR'un çeşitli halkla ilişkiler faaliyetleri çerçevesinde hayat boyu eğitim konusunda toplumsal tanınırlık yaratması yararlı olacaktır.

Yetişkin eğitiminin geniş tabanlı ve çağdaş bir nitelik kazanması için toplumun konu hakkında bilgilendirilmesi de gereklidir. Bu kapsamda, İŞKUR'un çeşitli halkla ilişkiler faaliyetleri çerçevesinde hayat boyu eğitim konusunda toplumsal tanınırlık yaratması, düzenlemekte olduğu mesleki eğitimlerin görünürlüğünü artırmak açısından yarar sağlayacaktır.

Eğitimin tüm aşamalarında yabancı dil öğrenimine gereken önemin verilmesi sağlanmalıdır.

Yabancı dil, her meslek dalında ve hayatın her alanında vazgeçilmez bir unsurdur. Türkiye’de yabancı dil eğitime gereken önem verilmemektedir. Her Avrupa vatandaşının kendi dili dışında en az iki Avrupa dilini konuşmasına yönelik hazırlanan AB dil politikası da dikkate alınarak, yabancı dil eğitimi Milli Eğitim Bakanlığı’nın öncelikli politikalarından biri haline getirilmelidir.

Hayat boyu öğrenme uluslararası işbirliği ve hareketliliği ile birlikte ele alınmalıdır. Sivil toplum kuruluşları, belediyeler, özel sektör ve kamu arasında stratejik ortaklıklar ve işbirliği uluslararası boyutta da kurulabilir.

Hayat boyu öğrenme sürecinde kültürlerarası paylaşım boyutuna da önem verilmelidir. Uluslararası hareketlilik sürecinde, paydaşların farklı kültürleri tanımalarına imkân verici paylaşım etkinlikleri düzenlenmelidir. Bu süreçlerde, MEB, belediyeler, İŞKUR, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarının aktif katılımı önem arz etmektedir.

Hayat boyu öğrenmede önemli bir aşama da işletmelerdir.

İşverenlerin çalışanlarının eğitimine yatırım yapması inovasyon, verimlilik ve kaliteli üretim için önemli bir araçtır. Birçok ülke hayat boyu öğrenme stratejileri kapsamında yaygın mesleki ve teknik eğitimi destekleyici eş-finansman sistemi geliştirmişlerdir. Bazı ülkeler vergi politikaları ile işletmelerin eğitim faaliyetini desteklemektedir.

Katma Değer Vergisi (KDV) Kanunu’nun 28. maddesine göre KDV oranı %10 olup, Bakanlar Kurulu bu oranı, dört katına kadar artırmaya, % 1’e kadar indirmeye, bu oranlar dâhilinde muhtelif mal ve hizmetler için farklı vergi oranları tespit etmeye yetkilidir. Bakanlar Kurulu genel olarak KDV oranını %18 olarak belirlemiş, bazı mal ve hizmetlerde ise daha düşük oranları kabul etmiştir. Örneğin üniversiteler ve 5580 sayılı özel öğretim kanunu kapsamındaki eğitim kurumlarının eğitim hizmetlerinde KDV oranı %8’dir. Bu bilgiler ışığında tüm eğitim ve mesleki eğitim hizmetleri ile bu hizmetlere ilişkin belgelendirme hizmetlerindeki KDV oranı %8 olarak belirlenmelidir.

Etkin bir yönetim ve karar vermeye yardımcı olacak, kat edilen ilerlemeleri gösterecek ve uluslararası karşılaştırmaya uygun, güncel ve güvenilir bir veri tabanı oluşturulması hedeflenmelidir. Türkiye’de hayat boyu öğrenme alanında uluslararası karşılaştırmaya yönelik verilerin düzenli olarak toplanması, kritik alan ve zayıflıkların belirlenmesini kolaylaştıracaktır. Ayrıca, veri eksikliğinin giderilmesi, hayat boyu öğrenme izleme sisteminin uygulamaya konulması ve karşılaştırma ölçütlerinin belirlenmesi için bir ön koşuldur.